

Scena rodzajowa, po 1930, gwasz na papierze. Muzeum Narodowe w Krakowie

Panteon słowiański i tańce polskie

Na wystawie uwypuklone zostały szczególnie dwa wątki tematyczne fascynujące Stryjeńską przez całe życie i łączące się w jej twórczości – panteon słowiańskich bożków i bogactwo kultury ludowej.

Tematowi bożków artystka poświęciła dwie teki graficzne, a trzecią pozostawiła w formie rysunkowej. Namalowane w technice fresku postacie bożków (1917–1919) zdobią siedzibę dawnego Muzeum Przemysłowego w Krakowie (obecnie biblioteka Akademii Sztuk Pięknych) oraz dekorowały sufit sali w Baszcie Senatorskiej na Wawelu. Połączeniem jej przemyśleń na temat wierzeń Słowian i kultury ludowej były w latach 30. projekty widowisk baletowych.

Lud polski to drugi temat, któremu artystka poświęciła mnóstwo pracy. Przedstawienia te zarówno fantastyczne, jak i bliskie naukowej etnografii realizowała w malarstwie, grafice, wydawnictwach i projektach teatralnych.

Przekonaniu o niezwykłości Polski pod względem przechowania dawnych obrzędów dała wyraz w czasie jednego ze swoich wykładów (Bruksela 1950): „Polska jest krajem wyjątkowym pod tym względem, że biejąc z duchem nowożytnej kultury [...] potrafiła zachować z pietyzmem, w pełnej żywotności pradawne archaiczne obrzędy, będące dowodem wielkiego uwielbienia dla »cudów« i dzieł przyrody, uwielbienia, jakim odznacza się zawsze umysłowość słowiańska”.

Kurator wystawy: **Światosław Lenartowicz**
Muzeum Narodowe w Krakowie

Patera *Kołomyjka*, porcelana, Cmielów, Muzeum Narodowe w Kielcach

Patera *Oberek*, porcelana, Cmielów, Muzeum w Gliwicach

Widok z Gubałówki, 1918, akwarela na papierze. Kolekcja prywatna

Spotkanie z Synem z cyklu „Pascha”, 1917, akwarela, gwasz na papierze. Muzeum Narodowe w Warszawie

Zofia Stryjeńska – tajemnicze i radosne opowieści

8 marca – 18 sierpnia 2024

Wystawa powstała we współpracy z Muzeum Narodowym w Krakowie

Kurator: Światosław Lenartowicz
Koordynator wystawy: Patrycja Gwoździewicz
Aranżacja wystawy: Tomasz Kokott
Projekty druków: Marcin Gołaszewski
Edukacja i Promocja: Ewa Chudyba, Marta Witoń-Jankowska

Muzeum w Gliwicach, Willa Caro, ul. Dolnych Wałów 8a
Dyrektor: Beata Badura-Witula
Kierownik ds. programowych: Grzegorz Krawczyk

Właściciele obiektów: Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Narodowe w Poznaniu, Muzeum Narodowe w Kielcach, Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie, Biblioteka Główna Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Biblioteka Śląska w Katowicach, Muzeum w Gliwicach, Archiwum Artystyczne i Biblioteka Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie, Agnieszka i Marek Kapuściński, Inga i Artur Ludwinowie, kolekcjonerzy prywatni.

Podziękowania dla: Bartłomiej Bujas Antykwariat Antiquo Modo Kraków, Michał Pikul Galeria 26 Kraków, Katarzyna Napora Antyki i Dzieła Sztuki Rokietnica, Desa Unicum S.A., DESA – Dzieła Sztuki i Antyki Sp. z o.o. w Krakowie, Sopocki Dom Aukcyjny oraz dla kolekcjonerów prywatnych za udostępnienie swoich zbiorów.

Muzeum dziękuje Fundacji Artystycznej Arts Gate Arts Gardens za współpracę przy realizacji wystawy.

Dziewczynki i myśliwy (fragment), po 1930, gwasz na papierze. Muzeum Narodowe w Krakowie

ZOFIA STRYJEŃSKA

TAJEMNICZE I RADOSNE OPOWIEŚCI

Zofia Stryjeńska, ok. 1930
Narodowe Archiwum Cyfrowe

ZOFIA STRYJEŃSKA (1891–1976) była w okresie dwudziestolecia międzywojennego artystką sławną i popularną. Dzięki niezwykłemu, jak na lata 20. i 30. XX wieku, masowemu rozpowszechnianiu jej dzieł na różnego rodzaju reprodukcjach – od ekskluzywnych wydawnictw albumowych, przez tablice szkolne, kalendarze, karty pocztowe, po reklamy i plakaty – wiele z nich zdołało się utrwalić w świadomości szerokiego grona odbiorców. Bezprecedensowym sukcesem artystki, który przyniósł jej sławę, była dekoracja ogromnymi obrazami *Pory roku* wnętrza Pawilonu Polskiego na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Artystycznego w Paryżu w 1925 r. Otrzymała na niej grand prix w czterech działach (malarstwo, plakat, ilustracje, tkaniny) oraz *diplôme d'honneur* w dziale zabawkarskim. Została też odznaczona Krzyżem Kawalerskim Legii Honorowej.

Świątowi, 1918 z teki. Zofia Stryjeńska. *Bożki słowiańskie*. Kraków – Warsztaty Krakowskie, 1918. Litografia. Jedna z 10 odbitek odbitych na papierze czerpanym i podpisanych przez autorkę. Kolekcja prywatna

Dzięki swym wyrazistym dziełom, ale także otaczającej jej życie legendzie, Stryjeńska popularna jest również dzisiaj. Jednak należy mieć świadomość, że najważniejsze dzieła, które przyniosły jej rozgłos, uległy całkowitemu lub częściowemu zniszczeniu, co zniekształciło obecny obraz jej twórczości. Pierwszy cykl malarski – *Bajdy*, wystawiony w 1913 r. w krakowskim Pałacu Sztuki, spłonął. Dekoracja malarska sali w Baszcie Senatorskiej przy Wawelu (1917) – świadectwo jedyniej kobiety pracującej przy renowacji sal zamkowych – uległa zniszczeniu i została zamalowana w czasie II wojny światowej. Polichromie czterech kamienic na Rynku Starego Miasta w Warszawie, z których cudem przetrwały fragmenty jednej, zniknęły wraz z budynkami w czasie wojny. Obrazy zdobiące salon Pawilonu Polskiego na paryskiej wystawie w 1925 r. zostały pocięte, a ich fragmenty można znaleźć w wielu miejscach w Polsce i na świecie. W końcu jej największy rozmiarowo obraz *Uczta Wierzyńka*, namalowany na Wystawę Powszechną w Nowym Jorku w 1939 r., zaginął.

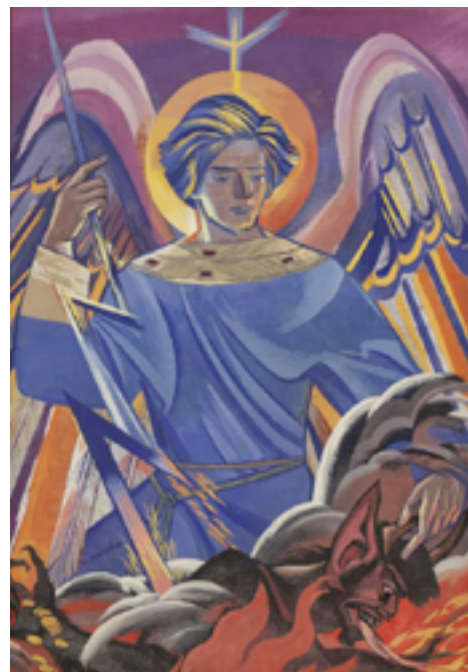
Czepiec z Weselo, ok. 1911, olej na tekturze. Kolekcja prywatna

Początek drogi artystycznej Zofii Stryjeńskiej, z domu Lubańskiej, wiąże się z zapisaniem jej w 1909 r. do Szkoły Sztuk Pięknych dla Kobiet Marii Niedzielskiej w rodzinnym Krakowie. Następnie, posługując się dokumentami brata i występując w męskim przebraniu, spędziła niezwykle rok w akademii monachijskiej. Z pobytu w Monachium, gdzie zetknęła się ze środowiskiem awangardzistów zainteresowanych zagadnieniami baletu i tańca, wyniosła widoczne w jej późniejszych pracach umiłowanie rytmu. Przedstawiane dotąd realistycznie postacie zaczęły „tańczyć” w korowodach, parach, czasem samotnie. Wtedy narodziła się owa niezwykła muzyczność stanowiąca o sile oddziaływania jej malarstwa.

Bożek, 1919, drzeworyt sztorcowy na papierze wykonany wspólnie z Karolem Stryjeńskim. Muzeum Narodowe w Krakowie

Stryjeńska tworzyła głównie na papierze, używając farb wodnych. Dzięki temu osiągnęła niemożliwą w malarstwie olejnym lekkość przedstawień, charakteryzujących się pewnością prowadzenia pędzla. Ze względu na tę technikę niekiedy trudno odróżnić w jej dorobku prace o charakterze ilustracyjnym od samodzielnych kompozycji „obrazowych”. Tematyka dzieł artystki koncentruje się głównie na człowieku.

Archanioł Michał walczący z szatanem, ok. 1950, gwasz na płótnie. Kolekcja prywatna

Po wojnie Stryjeńska przebywała na emigracji w Paryżu i Genewie. Najciekawszymi pracami z tego okresu są kompozycje religijne o indywidualnej, niepowtarzalnej ikonografii.

Akty – fragmenty bordiury obrazu Lipiec – sierpień, 1924–1925. (Dekoracja Pawilonu polskiego na wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Współczesnego w Paryżu), gwasz i kazeina na płótnie. Kolekcja prywatna

Projekt obrazu Lipiec – sierpień (Dekoracja Pawilonu Polskiego na Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Współczesnego w Paryżu), 1924, akwarela, gwasz, ołówki na papierze. Muzeum Narodowe w Warszawie

Personifikacje miesięcy (Dekoracja Pawilonu Polskiego na Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Przemysłu Współczesnego w Paryżu) – fragment górnej partii obrazu Lipiec – sierpień, 1924, gwasz, kazeina na płótnie. Muzeum Narodowe w Warszawie

Sobótka – projekt planszy do teki Zofia Stryjeńska. Gusta Słowian. Kompozycje barwne, ozdoby i tekst Zofii Stryjeńskiej. Wydał Jakub Mortkowicz [1934], ok. 1933, akwarela, gwasz, ołówek, tusz na papierze. Kolekcja prywatna

Kupała (Słorice), z teki Bożki słowiańskie, 1918, litografia na papierze. Muzeum Narodowe w Krakowie

Lubelskie – projekt tkaniny z teki „Tekstyla polskie”, gwasz na papierze. Biblioteka Główna ASP w Krakowie

Postrzyżyny, ok. 1914, gwasz, akwarela na papierze. Kolekcja prywatna

Pan Twardowski, 1928, drewno, metal. Projekt i dekoracja malarska Zofii Stryjeńskiej, wykonanie Józefa Kogut. Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie